

Rácz Attila ömt. őrnagy:

A MAGYAR HONVÉDSÉG LAKOSSÁGI MEGÍTÉLÉSE A 2016-OS MIKROCENZUS ÉS MÁS REPREZENTATÍV ADATFELVÉTELEK TÜKRÉBEN

ÖSSZEFOGLALÓ: A társadalomban minden tevékenység rendelkezik egyfajta presztízzsel, amellyel a közösség felruházza, így a katonai hivatás is. Jóllehet, a korábbi kutatások azt mutatták, hogy Magyarországon az önkéntes haderőre való áttérés jelentős társadalmi támogatottsággal bír,¹ mára már megfigyelhető az az általános tendencia, amely szerint folyamatosan csökken a fegyveres szervezetek és szakmák presztízse.² A társadalmi presztízsvésztés további csökkenésének és a honvédség erkölcsi amortizációjának megállítása a mindenkori védelmi vezetés célkitűzéseiként jelenik meg a Magyar Honvédség stratégiai dokumentumaiban is.³

KULCSSZAVAK: Magyar Honvédség, migrációs válság, társadalmi megítélés, Mikrocenzus 2016, bizalom, presztízis

A Magyar Honvédséggel kapcsolatos társadalmi vélekedések folyamatos mérése és kutatása fontos eleme a stratégiai tervezésnek. Az utóbbi években ezért a Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely által kezdeményezett számos olyan társadalomtudományi kutatópartneri együttműködés jött létre, amely több tudományterületen gyűjt adatokat.⁴

A magyar lakosság honvédségbe vetett bizalmának mérésére korábban már zajlottak empirikus kutatások, amelyek azt mutatják, hogy a Magyar Honvédség társadalmi megítélése 1991 óta csökkenő tendenciát mutat, amely egyrészt abból adódhat, hogy a közvélemény számára a katonai biztonság a szociális és a közbiztonság mögötti harmadik helyre szorult az utóbbi 25 évben, másrészt pedig a civil lakosság nem, vagy csak nagyon ritkán találkozik feladatvégzés közben katonával. Az eddigi legnagyobb mintás adatgyűjtés a Központi Statisztikai Hivatal által végzett 2016-os mikrocenzus során történt, a mérési eredményekkel kapcsolatos várakozásokat pedig különösen izgalmassá tette az, hogy a civil lakosság hosszú idő óta 2015 szeptemberében láthatott újra nagy számban feladatvégzés közben magyar katonákat, mikor a Magyar Honvédség erőit a migrációs válsághelyzet kezelésére vezényelték.

¹ TÁRKI: Zsoldosok 2003. Az önkéntes hivatásos haderőre való áttérés társadalmi fogadtatása. Kutatási jelentés, kutatásvezető: Medgyesi Márton, letétbe helyező: Miniszterelnöki Hivatal, 2003, 18.

² Krizbai János: A kihívások negyedszázada az önkéntes haderő szemszögéből. *Hadtudomány*, 24 (3–4), 2014, 78–93.

³ 3/2016. (I. 22.) HM utasítás a honvédelmi szervezetek 2016. évi fő célkitűzéseinek és fő feladatainak, valamint a 2017–2018. évi tevékenysége fő irányainak meghatározásáról.

⁴ A Központi Statisztikai Hivatallal (KSH) kialakított hasonló együttműködésnek köszönhetően és a KSH kormánytisztviselői karából ÖMT-szolgálatot teljesítő statisztikusok kutatásba és elemzésbe való bevonásával nyílt lehetőség arra, hogy a 2016-os mikrocenzus adatai elemzésre hozzáférhetővé váljanak a Honvéd Vezérkar kutatói számára.

Tanulmányomban két kérdéskört járok körül:

1. Mennyire bízunk a magyar felnőtt lakosság a Magyar Honvédségben?
2. Kimutatható-e a bizalom mértékében valamilyen társadalmi, demográfiai, területi különbség, ami a Magyar Honvédség erőinek a migrációs válsághelyzettel kapcsolatos megjelenéséhez, láthatóvá válásához köthető?

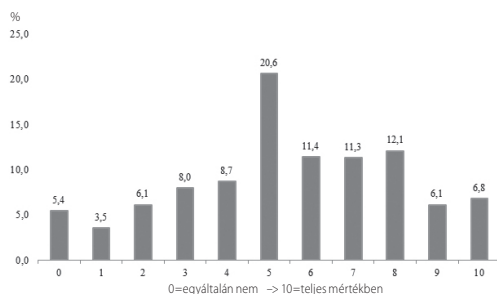
MÓDSZERTAN

Magyarországon 1869 óta vannak népszámlálások, ezeket a censzusokat rendszerint tízévente tartják, a legutóbbi 2011-ben volt. Az egyre növekvő adatigény miatt azonban a 20. század közepe óta a két népszámlálás közötti időszakban mikrocentzust, azaz „kis népszámlálást” is tartanak. Az első mikrocentzust 1963-ban tartotta a KSH, ezt követően 1968-ban, majd minden évtized közepén végeztek ilyen népesség-összeírást. 2016-ban a hetedik mikrocentzusra került sor. A mikrocentzus olyan népesség-összeírás, amely két teljes körű népszámlálás között min-tavételes eljárással követi nyomon a társadalmi folyamatokat. A mikrocentzus megtartását a népszámláláshoz hasonlóan törvény rendeli el.⁵ Az alapfelvétel kérdőíveihez hagyományosan ún. kiegészítő kérdőívek csatlakoznak. A kiegészítő kérdőívekre a válaszadás önkéntes, és ezek a kérdéssorok mindig aktuálisan érdekes és fontos társadalmi kérdéseket feszegetnek.

2016-ban először ezekbe a kérdéssorokba ennek okán került be a Magyar Honvédségbe vetett bizalom kérdésköre is. A 2016. évi mikrocentzusra 2016. október 1. – november 8. között került sor. Az összeírás az ország 2148 településén mintegy 440 ezer címen zajlott, ami a magyar háztartások 10%-át érintette.

MENNYIRE BÍZUNK A MAGYAR HONVÉDSÉGBEN?

A kérdést egy 11 fokú skálán mérte a mikrocentzus Szubjektív jóllét címet viselő kiegészítő kérdőíve, ahol a 0 érték jelentette a teljes bizalomhiányt és a 10-es érték a maximális bizalmat. A Magyar Honvédségbe vetett bizalom átlagos értéke 2016-ban 5,44, ami közepes bizalmi szintet jelent.⁶

1. ábra *Mennyire bízunk a Magyar Honvédségben?*

Forrás: KSH, Mikrocentzus 2016.

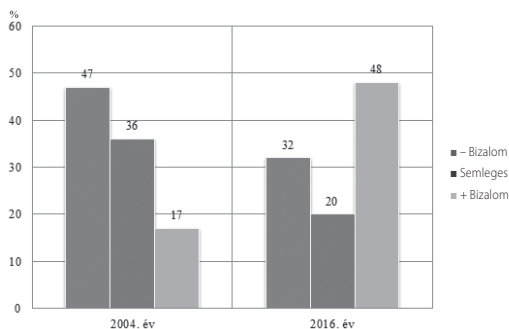
⁵ Mikrocentzus, KSH. https://www.ksh.hu/mikrocentzus2016/mikrocentzus_fogalma (Letöltés időpontja: 2018. 03. 18.)

⁶ 2016 tavaszán a Szegedi Tudományegyetem Szociológia Tanszéke által készült, Szeged felnőtt lakosságára reprezentatív kutatásban ugyanerre a kérdésre adott válaszok átlaga 5,51, ami az országoshoz hasonló eredmény.

A válaszadók egyötöde a középső értéket választotta, ami azt jelenti, hogy a magyar lakosság 20,6%-ára sem a bizalomhiány, sem pedig a bizalom nem jellemző a honvédséggel kapcsolatban.

A válaszok megoszlása azonban a nagyobb bizalom irányába mutat, azaz, ha a középső érték mentén kettéválasztjuk a válaszokat, többségben vannak azok, akik inkább bíznak a Magyar Honvédségben (47,7%), mint akik inkább nem (31,7%).

Egy 2004-ben készült, a magyar felnőtt lakosság körében végzett mintavételes felmérés ugyanezt a kérdést vizsgálta, és az akkor kapott eredmények azt mutatták, hogy arányaiban hasonlóan, de éppen ellenkezőleg – azok aránya volt a magasabb (47%), akik inkább nem bíztak Magyar Honvédségben, mint akik inkább igen (17%). A semleges választ adók aránya ekkor 36% volt.⁷

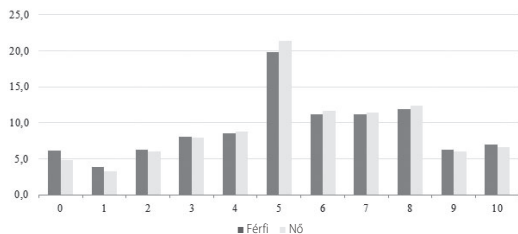

2. ábra A Magyar Honvédségbe vetett bizalom értékei (Szerkesztette a szerző)

Ha összevetjük a két felmérés eredményeit, akkor megállapíthatjuk: a két adatfelvétel között eltelt 12 év alatt a magyar lakosság honvédségbe vetett bizalma polarizálódott. A polarizáció erőssége a pozitív oldalon nagyobb. A negatív és semleges bizalmi attitűd csökkent, a pozitív növekedett.

A BIZALOM MÉRTÉKÉBEN MÉRHETŐ KÜLÖNBSÉGEK A SZOCIODEMOGRÁFIAI JELLEMZŐK SZERINT

Amennyiben demográfiai háttérváltozók mentén vizsgáljuk a Magyar Honvédségbe vetett bizalom mértékét, az alábbi különbségeket figyelhetjük meg:

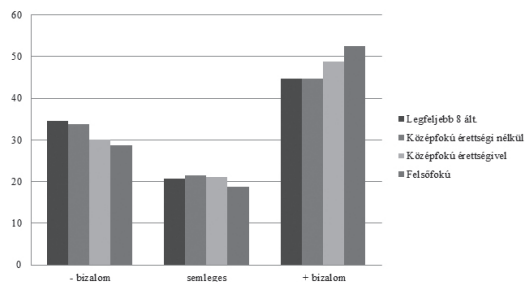
3. ábra Mennyire bízik a Magyar Honvédségben? (nemek szerint, %)

Forrás: KSH, Mikrocenzus 2016.

⁷ A Magyar Honvédség lakossági megítélése, 2004. november 25. Kutatási beszámoló. ECHO Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társaság.

A nemek szerinti bizalom mértékének eltérése nem számottevő, de megfigyelhető, hogy a férfiak azok, akik inkább nem bíznak a honvédségben (33%). Ez az arány a nőknél 31%.

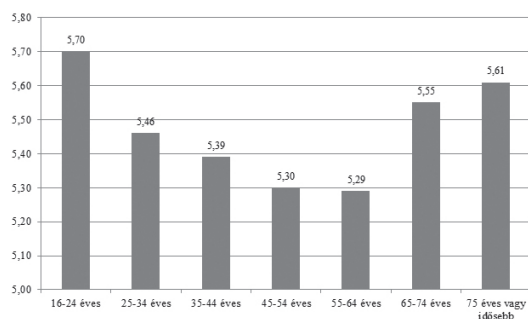
Az alábbi ábrán jól látható, hogy az iskolai végzettség növekedésével együtt a negatív bizalmi attitűddel rendelkezők aránya csökken, azaz a magasabb iskolai végzettséggel növekszik a Magyar Honvédségbe vetett bizalom mértéke is.

4. ábra A Magyar Honvédségbe vetett bizalom polarizáltsága iskolai végzett szerint

Forrás: KSH, Mikrocenzus 2016.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők 52,5%-a pozitív bizalmi attitűddel rendelkezik a Magyar Honvédséggel kapcsolatosan, míg ez az arány az érettségivel nem rendelkezők körében és a legfeljebb 8 általános iskolai végzettségűeknél is egyaránt 44,7%.

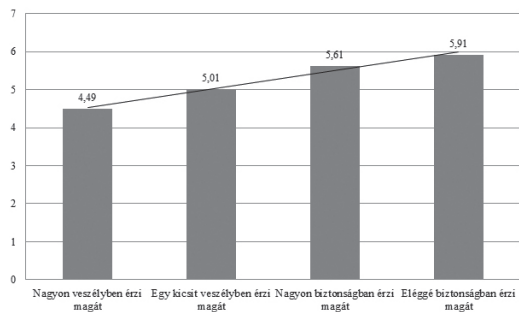
5. ábra A Magyar Honvédségbe vetett bizalom korcsoportok szerint (átlag 0–10)

Forrás: KSH, Mikrocenzus 2016.

A korcsoportok szerinti bizalom mértékének átlagát ábrázoló diagramot szándékosan skáláztuk 5–5,5 értékek közötti 0,1-es léptékű intervallumra azért, hogy markánsabban be tudjuk mutatni azt, hogy a 25–64 éves korosztály – mondhatjuk a gazdaságilag aktívak – az, amely körében a legalacsonyabb a honvédség iránti bizalom.

A SZUBJEKTÍV BIZTONSÁGÉRZET ÉS A HONVÉDSÉGBE VETETT BIZALOM

A Mikrocenzus 2016 Szubjektív jóllét című kiegészítő kérdőívben szerepelt egy olyan kérdés is, amely a lakóhellyel kapcsolatos szubjektív biztonságérzetet mérte. A szubjektív biztonságérzet-kategóriák és a honvédségbe vetett bizalom átlagai alapján végzett kereszt-táblás elemzés eredményei azt mutatják, hogy az alacsonyabb biztonságérzet kisebb, míg a magasabb nagyobb bizalommal jár.

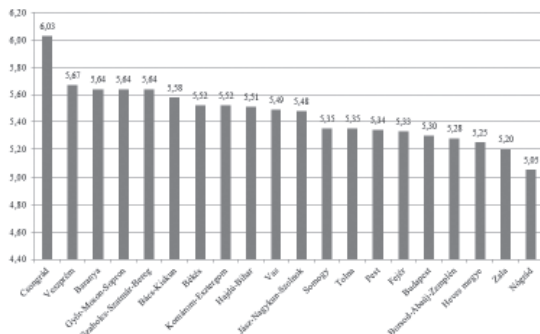
6. ábra Szubjektív biztonságérzet és a Magyar Honvédségbe vetett bizalom összefüggései (átlag 0–10)

Forrás: KSH, Mikrocenzus 2016.

Mivel a mért értékek egy egyenes mentén fekszenek, és a korrelációs együttható értéke ($R=0,983$) közel van 1-hez, azt mondjuk, hogy a két változó között szoros kapcsolat van.

A HONVÉDSÉGBE VETETT BIZALOM MÉRTÉKÉNEK TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI

A mikrocenzus területi háttérváltozói a megyénkénti és főváros területi összehasonlításban adnak lehetőséget az elemzésre.

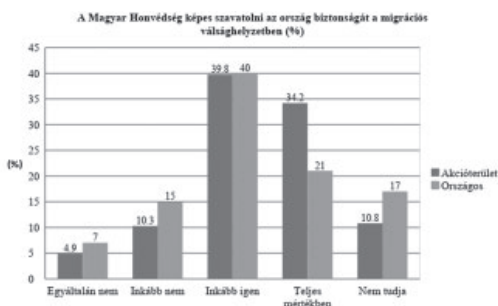
7. ábra A Magyar Honvédségbe vetett bizalom területi különböző megyénként (0–10 átlag)

Forrás: KSH, Mikrocenzus 2016.

A Magyar Honvédségbe vetett bizalom átlagértékeinek megyénkénti összevetése kapcsán jól láthatóan kiemelkedik Csongrád megye. A Csongrád megyében élők kiemelkedően magas honvédségbe vetett bizalmával kapcsolatosan megfogalmazható az alábbi hipotézis: a honvédség tevékenységének láthatósága hatással van az iránta való bizalom mértékére. A fenti hipotézist látszik igazolni a Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely által 2016 tavaszán Csongrád megye határ menti településein, valamint a Nézőpont Intézet által végzett kérdőíves vizsgálatban⁸ feltett, egyazon kérdésre kapott válaszok eredményei.

⁸ A Nézőpont Intézet 2016. február 1–5. között végzett 1000 fős, telefonos, országos reprezentatív közvélemény-kutatása.

Az adatfelvétel azonos kérdése volt: Értékelje egy 5 fokozatú skálán, hogy ön szerint a Magyar Honvédség mennyire képes szavatolni az ország biztonságát a migrációs válsághelyzetben?

8. ábra A Magyar Honvédség képes szavatolni az ország biztonságát a migrációs válsághelyzetben (%)

Forrás: KSH, Mikrocenzus 2016.

Az adatfelvételek idején Csongrád megye déli határszakaszán az irreguláris migráció által közvetlenül érintett területen (akcióterületen) a honvédség határrendészeti műveleteket hajtott végre. A kérdésre adott válaszokból jól látható, hogy az akcióterületen élők, akik számára láthatóak a honvédségi műveletek, és közvetlenül látják a katonák munkáját, lényegesen jobban bíznak a Magyar Honvédségben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

3/2016. (I. 22.) HM utasítás a honvédelmi szervezetek 2016. évi fő célkitűzéseinek és fő feladatainak, valamint a 2017–2018. évi tevékenysége fő irányainak meghatározásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A16U0003.HM&timeshift=ffffff4&txtrefereer=00000001.TXT>

A Magyar Honvédség lakossági megítélése, 2004. november 25. Kutatási beszámoló. ECHO Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társaság.

A Nézőpont Intézet 2016. február 1–5. között végzett 1000 fős telefonos országos reprezentatív közvélemény-kutatása.

Krizbai János: *A kihívások negyedszázada az önkéntes haderő szemszögéből*. *Hadtudomány*, 24 (3–4), 2014.

Mikrocenzus, KSH. https://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/mikrocenzus_fogalma

TÁRKI: *Zsoldosok 2003. Az önkéntes hivatásos haderőre való áttérés társadalmi fogadtatása*. Kutatási jelentés, kutatásvezető: Medgyesi Márton, letétbe helyező: Miniszterelnöki Hivatal, 2003.